

III

(Přípravné akty)

EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR

579. PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ EVROPSKÉHO HOSPODÁŘSKÉHO A SOCIÁLNÍHO VÝBORU, 14. 6.
2023 – 15. 6. 2023

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského
parlamentu a Rady o společných pravidlech na podporu oprav zboží a o změně nařízení (EU)
2017/2394 a směrnic (EU) 2019/771 a (EU) 2020/1828

(COM(2023) 155 final – 2023/0083 (COD))

(2023/C 293/11)

Zpravodaj: **Thierry LIBAERT**

Spoluzpravodajka: **Émilie PROUZET**

Žádost o vypracování stanoviska	Evropský parlament, 17. 4. 2023 Rada Evropské unie, 12. 4. 2023
Právní základ	Článek 114 Smlouvy o fungování Evropské unie.
Odpovědná sekce	sekce Jednotný trh, výroba a spotřeba
Přijato v sekci	2. 6. 2023
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	66/0/0
Přijato na plenárním zasedání	14. 6. 2023
Plenární zasedání č.	579
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	178/1/1

1. Závěry a doporučení

1.1. Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) oceňuje balíček návrhů, které Komise zveřejnila s cílem usnadnit opravitelnost výrobků a zajistit, aby tato možnost byla účinná a včasná, a to od návrhu až po konec životního cyklu výrobku.

1.2. EHSV se domnívá, že některá níže uvedená opatření by mohla přispět k posílení účinnosti tohoto práva na opravitelnost.

1.3. Právo na opravu může nepochybně posílit vyšší informovanost spotřebitelů. V tomto smyslu je zřízení vnitrostátní platformy, kde budou shromážděny všechny informace, užitečný nápad, zbývá nicméně upřesnit, za jakých podmínek bude zavedena a aktualizována.

1.4. Zadruhé, v zájmu usnadnění využívání oprav EHSV vítá vyváženost opatření týkajících se právní záruky, která posiluje povinnost opravy a zároveň ponechává spotřebiteli možnost volby, zda v případě větších obtíží přistoupí k výměně zboží. Výbor však zastává názor, že zpřísnění povinnosti distributora provádět opravy by mělo být doplněno skutečným provedením jeho plného práva obrátit se na výrobce (zejména pokud jde o náhradní díly a náklady). Distributoři totiž hrají ve vztahu ke spotřebiteli roli prostředníka a musí mít možnost získat v tomto směru podporu.

1.5. Pro usnadnění využívání oprav mimo právní záruku je nezbytné podporovat rozšiřování sítě poskytovatelů oprav, a to jak z hlediska jejich odborného vzdělávání, tak zajištěním přístupu všech opravářů k nezbytným informacím o opravách a údržbě a k nezbytným náhradním dílům za přiměřenou cenu.

1.6. Podpora opravitelnosti výrobků již od fáze návrhu je předmětem samostatného návrhu nařízení. Přispět je k tomu třeba i po skončení fáze návrhu, tedy i po prodeji. Za tímto účelem EHSV žádá Komisi, aby jako součást probíhající modernizace rámce pro duševní vlastnictví⁽¹⁾ zvažila možnost podpořit sdílení údajů o náhradních dílech a informací o opravitelnosti výrobků. Dále musí být posílen přístup k náhradním dílům z 3D tisku nebo k bezpečným použitým dílům a podpora repasovaných výrobků.

1.7. V zájmu důslednosti musí být toto právo na opravu rovněž založeno na zákazu úmyslných praktik, zejména nuceného použití konkrétních dílů, jejichž podstatou je bránit opravám, a to v případech, kdy je zjevné, že tyto praktiky slouží pouze jako překážka hospodářské soutěže na trhu s náhradními díly.

1.8. V neposlední řadě je třeba se zaměřit na kvalitu, bezpečnost a náklady na opravu. Dobrým nástrojem pro rozvoj trhu je soutěž mezi poskytovateli opravárenských služeb prostřednictvím harmonizovaného formuláře založeného na porovnatelných informacích. EHSV se však domnívá, že je nezbytné jít dále a na základě stávajících zkušeností na vnitrostátní úrovni určit finanční nástroje, které by mohly nejpravděpodobněji motivovat spotřebitele k volbě opravy výrobku.

1.9. EHSV připomíná, že otázka oprav se týká všech zúčastněných stran, a nikoli pouze podniků. Vyzývá Komisi, aby podporovala kampaně na zvyšování povědomí spotřebitelů o údržbě a používání výrobků a o opravách.

2. Shrnutí dokumentu Komise

2.1. Navrhovaná směrnice je součástí souboru textů, jejichž cílem je podpořit úlohu spotřebitelů v ekologické transformaci. Je v souladu s řadou textů, k nimž patří zejména Zelená dohoda pro Evropu (prosinec 2019), akční plán pro oběhové hospodářství (březen 2020) a Nová agenda pro spotřebitele (listopad 2020).

2.2. Evropská komise, vedená snahou podpořit opravy nevyhovujícího zboží, se snaží posílit postavení spotřebitelů tím, že jim poskytne prostředky k tomu, aby se mohli ve dvou klíčových fázích rozhodnout pro oběhové hospodářství:

1. v okamžiku nákupu na základě:

- a) návrhu nařízení o ekodesignu výrobků, který zahrnuje požadavky na design výrobků a dostupnost náhradních dílů, a
- b) návrhu směrnice o posílení postavení spotřebitelů při ekologické transformaci, který zahrnuje požadavky na informace o trvanlivosti a opravitelnosti výrobku v místě prodeje;

2. a po prodeji:

- a) na základě směrnice, která stanoví právní záruku, že spotřebitel má během záruční doby po koupi výrobku v případě jeho závady zejména možnost volby mezi bezplatnou opravou a výměnou nevyhovujícího výrobku. Opravu nelze zvolit v případech, kdy se ukáže, že je nemožná nebo je spojena s nepřiměřenými náklady pro distributora, nebo je dokonce pro spotřebitele značně nevýhodná;
- b) tato iniciativa týkající se opravitelnosti se vztahuje i na období po prodeji.

2.3. Návrh směrnice, kterou se stanoví společná pravidla na podporu oprav zboží, se týká případů vadných výrobků nebo výrobků poškozených souběžně s právní zárukou i po jejím uplynutí. Směrnice stanoví čtyři hlavní povinnosti:

- obecnou povinnost opravy;
- poskytnutí formuláře s informacemi o opravách a opravných;
- poskytnutí informací o opravě;
- zřízení vnitrostátní platformy s informacemi o opravách a opravných.

⁽¹⁾ https://single-market-economy.ec.europa.eu/industry/strategy/intellectual-property/industrial-design-protection_cs

Jedním článkem se však mění směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/771 ⁽²⁾ o prostředcích nápravy v případě nesouladu (právní záruka). Zavádí přednost opravy před výměnou v případech, kdy by oprava stála méně nebo stejně jako výměna výrobku.

3. Obecné připomínky

3.1. EHSV vítá cíle navrhované směrnice, a sice podporu skutečného evropského práva na opravu. Domnívá se, že tento text je užitečným doplňkem předchozích textů týkajících se ekodesignu výrobků, posílení postavení evropských spotřebitelů a informování spotřebitelů o environmentálních tvrzeních.

3.2. Rozvoj oprav musí totiž být evropskou prioritou, což Komise správně pochopila. Základem obchodního modelu, který by EU měla podporovat společně s hospodářskými subjekty (výrobci, distributory atd.), spotřebiteli a v širším smyslu evropskými občany, jsou opravy. EHSV si proto přeje sdílet vizi „práva na opravu“: nelze se omezit na „formální“ nebo „teoretické“ právo. Právní předpisy EU musí vycházet ze zásady ochrany nabídky a poptávky po kvalitních opravách tím, že zajistí účinný přístup k opravě a podpoří v tomto ohledu volbu spotřebitelů.

3.3. Z hlediska životního prostředí je prodloužení životnosti výrobku klíčovým opatřením ke snížení dopadu spotřeby. K tomuto prodloužení je samozřejmě nutné přistupovat na základě analýzy životního cyklu, neboť ne všechny výrobky by měly být prodloužovány navždy. EHSV proto podporuje opatření, které spojuje povinnost opravitelnosti s životností výrobků stanovenou pro jednotlivé kategorie výrobků v aktech v přenesené pravomoci přijatých v rámci budoucího nařízení o ekodesignu výrobků.

3.4. EHSV dále souhlasí s prvním seznamem dotčených výrobků, který je uveden v příloze 2. Podporuje rovněž myšlenku doplnit tento seznam o kategorie výrobků stanovené v aktech v přenesené pravomoci uvedených v bodě 3.3. Design výrobků a jejich opravitelnost jsou tak automaticky spojeny s informacemi poskytovanými spotřebiteli a s povinností jejich opravy.

3.5. Ze sociálního a hospodářského hlediska vytváří opravy v Evropě hodnotu a kvalitní pracovní místa. Podle studie sítě Gaia ⁽³⁾ vytváří opravy 404 pracovních míst na 10 000 zpracovaných tun, což je padesátkrát více než likvidace odpadu. EHSV je však znepokojen tím, že odborná příprava a technické dovednosti nezbytné k zajištění účinnosti tohoto práva jsou nedostatečné. Vyzývá proto Komisi, aby v úzké spolupráci s profesními organizacemi využila všech dostupných nástrojů k zajištění základního a pokračujícího vzdělávání v opravářství.

3.6. Opravy mají navíc velký potenciál ke zvýšení kupní síly, zejména u nejvíce znevýhodněných skupin, které jsou obvykle nuceny nákupy předčasně opakovat.

3.7. EHSV vítá skutečnost, že Komise ve svém návrhu směrnice zohlednila potřebu věnovat se jak dobře záruky, tak pozáručnímu období. To je o to důležitější, že rámec upravující dobu trvání právní záruky je nejednotný (2 roky ve většině zemí, 3 roky v Řecku, ve Finsku a Nizozemsku po odhadované dobu životnosti výrobku). Nezbytným předpokladem pro zavedení práva na opravu je rovněž posílení transparentnosti a srozumitelnosti opravářských postupů na evropské úrovni, ne-li přímo harmonizace shora na úrovni právních rámců.

4. Konkrétní připomínky

Konkrétní připomínky odrážejí možnosti zlepšení na základě návrhů Komise s ohledem na tento cíl: učinit v očích spotřebitele opravu přitažlivější než výměnu.

4.1. Lepší informování spotřebitelů

4.1.1. EHSV vítá návrh Komise zlepšit informovanost spotřebitelů tím, že zajistí, aby v každém členském státě existovala platforma pro hledání možností oprav. Důležité je však upřesnit podmínky zavedení a řízení této platformy, aby informace poskytované jejím prostřednictvím byly úplné a aktualizované.

⁽²⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/771 ze dne 20. května 2019 o některých aspektech smluv o prodeji zboží, o změně nařízení (EU) 2017/2394 a směrnice 2009/22/ES a o zrušení směrnice 1999/44/ES (Úř. věst. L 136, 22.5.2019, s. 28).

⁽³⁾ Gaia, *Zero Waste and Economic Recovery. The job creation potential of zero waste solution* (Nulový odpad a hospodářské oživení. Potenciál nulového odpadu pro tvorbu pracovních míst), 2021.

4.1.2. Opravy vyžadují získání přehledu o podmínkách souvisejících s opravou ve srovnání s výměnou výrobku. Konkurence mezi opravárenskými službami a transparentnost cen, podmínek a kvality oprav vyplývající z povinnosti vypracovat formulář pro opravu, umožní spotřebiteli získat lepší nabídky, a tím zvýšit počet oprav. EHSV proto vítá záměr harmonizovat informace poskytované opravami návrhem evropského formuláře. Vyzývá spolunormotvůrce, aby zajistili soulad mezi tímto návrhem, návrhem o ekodesignu výrobků a návrhem týkajícím se environmentálních tvrzení.

4.1.3. EHSV dále podporuje vytvoření indexu opravitelnosti harmonizovaného na úrovni EU podle kategorií výrobků, jak je stanoveno v návrhu nařízení o ekodesignu výrobků a jak doporučuje Výbor. Vyzývá členské státy, aby se zavázaly k zavedení tohoto indexu v souladu s evropským návrhem, jinak by mohlo dojít ke zvýšení nákladů pro zúčastněné strany a bylo by to pro spotřebitele matoucí.

4.1.4. V neposlední řadě je nezbytná informační a osvětová kampaň na evropské úrovni, která by zvýšila povědomí o výhodách oprav a o zásadě „nakupovat lépe, a ne více“. Tato osvětová kampaň musí zajistit vyjasnění informací o úkonech údržby, které má spotřebitel provádět. V tomto smyslu EHSV podporuje opatření navržená v návrhu směrnice o environmentálních tvrzeních.

4.2. Usnadnění procesu opravy

4.2.1. Procesem opravy se rozumí oprava především během záruční doby. V tomto ohledu je důvodné zavést přednost opravy před výměnou za nový kus, jak již EHSV schválil ve svém stanovisku „Spotřebitelé a ekologická transformace“^(*). Za cenu stejnou nebo nižší než výměna zboží bude muset prodávající zboží opravit, s výjimkou případů, kdy je to nepřiměřené nebo nemožné. To má vliv i na volbu spotřebitele mezi výměnou a opravou. Spotřebitel má však i nadále možnost požadovat výměnu v případě značných obtíží, k čemuž může dojít u výrobků, které jsou nezbytné pro jeho každodenní nebo profesní život.

4.2.2. EHSV se dále domnívá, že má-li být toto opatření funkční a ekonomicky životaschopné, je třeba zakotvit v kogentním právu a zaručit tak možnost distributora obrátit se na výrobce. Povinnost distributora provést opravu bez ohledu na náklady musí být spojena s efektivním uplatněním jeho nároku vůči výrobci, aby získal přístup k náhradním dílům a sdílel s ním náklady. Splnění této povinnosti musí být dostatečně jednoduché, aby jí byly schopny dostat též malé a střední podniky.

4.2.3. Jedním ze zásadních posunů v textu je také povinnost výrobce opravit své zboží po uplynutí právní záruky. V zájmu hospodářské soutěže je nezbytné, aby tato povinnost platila i pro výrobce ze zemí mimo EU. EHSV proto podotýká, že je nutno zavést odpovědnost autorizovaných zastoupení či distribučních center.

4.2.4. Dalším bodem je, že účinnou podmínkou pro usnadnění využívání oprav je územní síť opraven. EHSV se domnívá, že v Evropě je zapotřebí více opravářů, a proto je nutné zahájit proaktivní politiku odborného vzdělávání v oblasti opravářství. Tato politika je o to nezbytnější, že v důsledku rozvoje digitalizace a výrobků připojených k síti prošla opravárenská profese značným vývojem. Kromě odborné přípravy bude také nutné zajistit kvalitní a dobře placená pracovní místa, neboť mnoho členských států již v současné době trpí nedostatkem kvalifikovaných pracovních sil, zejména v řemeslných profesích.

4.2.5. Rozvoj opravárenských služeb znamená, že nezávislí opraváři by měli mít stejné příležitosti jako opravní autorizované výrobce. EHSV se dále domnívá, že by Komise měla podporovat rozvoj nových obchodních modelů, jako jsou odborné servisy, opravní dílny nabízející opravárenské služby („repair café“) atd. Doporučuje tedy, aby se zvýšil počet možností přístupu k opravám.

4.3. Podpora opravitelnosti výrobků již od fáze návrhu i po ní

4.3.1. Plánované zastarávání je sice skutečnou překážkou opravy, ale EHSV se domnívá, že se jím konkrétněji zabývají jiné směrnice.

4.3.2. Bylo by však logické, aby Komise navázala na tento text o opravách a požadovala, aby členské státy zakázaly veškeré praktiky úmyslné neopravitelnosti. Nelze zajistit právo na opravu tam, kde jsou předměty konstruovány jako neopravitelné.

(*) Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice 2005/29/ES a 2011/83/EU, pokud jde o posílení postavení spotřebitelů pro ekologickou transformaci prostřednictvím lepší ochrany před nekalými praktikami a lepšími informacemi (COM(2022) 143 final – 2022/0092 (COD)) (Úř. věst. C 443, 22.11.2022, s. 75).

4.3.3. Praktiky nuceného použití konkrétních dílů s určitými sériovými čísly ztěžují výměnu dílů určitého výrobku nebo jí brání. Při výměně za díl, jehož sériové číslo neodpovídá záznamu na základní desce, deska změní nebo zablokuje funkčnost přístroje. Tato praktika omezuje možnost opravy pouze na síť opraven autorizovaných nebo certifikovaných výrobcem, na úkor nezávislých poskytovatelů oprav a repasí, a znemožňuje též použití dílů původem z oběhového hospodářství. EHSV vyzývá Komisi a členské státy, aby tento typ praktik, které jsou zjevnou překážkou oprav, zakázaly a sankcionovaly.

4.3.4. Návrh nařízení o ekodesignu výrobků stanoví dobu, po kterou musí být pro jednotlivé kategorie výrobků k dispozici náhradní díly. Vzhledem k problémům spojeným s nedostatkem surovin však EHSV žádá Komisi, aby podporovala výrobu náhradních dílů pomocí 3D tisku. To předpokládá, že výrobci, kteří již díly sami nevyrábějí, zveřejní jejich 3D plány, stejně jako to již někteří v posledních letech dělají. Výbor žádá Komisi, aby jako součást budoucího přezkumu rámce pro duševní vlastnictví zvažila možnost podpořit sdílení údajů o náhradních dílech a zveřejňování těchto informací prostřednictvím zvláštní platformy.

4.3.5. EHSV si přeje, aby EU podpořila odvětví renovací přístrojů, neboť toto odvětví sleduje stejné hospodářské a environmentální cíle jako opravy.

4.4. *Ovlivňování nákladů na opravu*

4.4.1. Vzhledem k tomu, že jednou z hlavních překážek opravy jsou její náklady, je nezbytné doplnit ustanovení navrhované směrnice o návrhy na snížení nákladů na opravu pro spotřebitele.

4.4.2. EHSV se domnívá, že pokud by se mimo rámec právní záruky jednotně používal informační formulář, který by umožnil zjistit cenu opravy a nastolil by mezi opraváři hospodářskou soutěž, podpořilo by to opravy a snížilo jejich cenu.

4.4.3. V zájmu snížení nákladů na opravy může EU podpořit používání použitých náhradních dílů. EHSV vyjadřuje politování nad tím, že trh s bezpečnými a recyklovanými použitými materiály nebo náhradními díly je v současné době poměrně omezený a nekonkurenceschopný z důvodu nedostatečné infrastruktury a nedostatku odpovídajících právních předpisů.

4.4.4. Komise musí rovněž učinit další kroky a konkrétně usilovat o to, aby poselství o ceně oprav bylo příznivější. Musí vyzvat členské státy, aby v tomto směru přijaly vhodná opatření. EHSV se tedy domnívá, že je naprosto nezbytné podporovat daňové pobídky nebo jiná kompenzační opatření na podporu oprav. Na základě zkušeností, které již byly získány na vnitrostátní úrovni, by měly být určeny nejvhodnější nástroje na podporu trhu s použitým zbožím a opravami.

V Bruselu dne 14. června 2023.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE